

نوشتهء طارق پیکار،

جهان در حال تغییر عرب و موقف ترکیه

حرکتهای انقلابی مردمی اخیر در کشورهای عربی، دولت ترکیه را که برنامهء سیاسی خارجی جدیدی برای کشورهای عربی و شرقمیانه طرح نموده بود، با مشکل جدی مواجه نموده است. دولتمردان ترکیه، که خود را پیشوای جدید کشورهای اسلامی حدس میزدند، به انکشافهای اخیر اوضاع سیاسی کشورهای عربی، از جمله، تونس و مصر، با ناامیدی و یأس مینگرند. نخست وزیر ترکیه، آقای رسپ تاییپ اردوغان، از آغاز ناآرامیهای مصر تا حال دو مرتبه با رئیس جمهور امریکا، آقای باراک اوباما، روی چگونه گی بحران شرقمیانه و جستجوی راه حلهایی برای آن، صحبت و مشورهء تلفونی نموده است.

اردوغان، پس از آغاز قیام مردمی در مصر، صرف یک بار - آن هم با احتیاط - در زمینه واکنش نشان داده است. او، خطاب به حسنی مبارک، خواسته تا از کرسی قدرت کنار رود. او اضافه کرده: "در دنیای معاصر، نمیتوان آزادیهای انسانی را سلب نمود و بی اهمیت دانست." حاکمان ترکیه، با درک این مسأله که در حل بحران و انکشافهای سیاسی شرقمیانه نقش و تأثیری نمیتوانند داشته باشند، صرف به ابراز نارضایتی شان از شیوهء برخورد زمامداران مصری در قبال رُخدادهای جاری انتقاد نموده و اکتفا کرده اند.

بحران اوجگیر شرقمیانه، هوشداری خواهد بود، برای رژیم حاکم در ترکیه، تا بر مبنای درسهایی که از آن میگیرد، درک نماید، که زمامداران پیشین ترکیه از زمانهای گذشته، با چی احتیاط، سنجش دقیق و شناخت عناصر سیاسی - اجتماعی، در مسایل سیاسی مربوط به شرقمیانه، که یکی از بی ثبات ترین مناطق جهان به شمار میرود، مداخله و با آن برخورد نموده اند.

توجه اساسی حکومتهای ترکیه، طی دهه های گذشته بیشتر به داشتن روابط نزدیک با کشورهای اروپایی و ایالات متحدهء امریکا بوده، نی با کشورهای اسلامی همسایه؛ اما، با روی کار آمدن حکومت اردوغان مربوط به حزب عقبگرای اسلامی (AKP)، توجه رژیم ترکیه بیشتر جانب شرقمیانه و کشورهای عربی معطوف گردیده است.

مقامهای حکومتی ترکیه، برای به نمایش گذاشتن حسن نیت شان در راه انکشاف پیوندهای اقتصادی با کشورهای اسلامی - عربی برنامهء سیاست اقتصادی حکومت در عرصهء بین المللی

را تعدیل و تصامیمی اتخاذ نمودند، که از جمله، میتوان از مجوز مسافرت بدون ویزه به ترکیه برای شهروندان و به خصوص تجار و شرکتهای تجاری کشورهای عربی و ایجاد اتحادیه اقتصادی با سوریه، اردن و لبنان و معاف بودن شرکتهای مذکور از پرداخت محصول گمرکی در پروسه وارد و صادر نمودن کالاهای تجاری شان و ایجاد سهولتهای فراوان دیگر برای تشویق داد و ستد، یاد کرد.

از جانبی، نخست وزیر ترکیه، برای کسب محبوبیت میان کشورهای اسلامی در شرقمیان، سیاست و عملکردهای دولت اسرائیل را در منطقه به طور دوامدار تقبیح نموده است. سیاستمداران حاکم ترکیه با اتخاذ سمتگیری جدید، توانسته اند، سود بیشتری را در عرصه اقتصادی برای ترکیه کمایی نمایند، چنانکه با روی کار آمدن حزب عقبگرای اسلامی اردوغان از سال ۲۰۰۲م. بدین سو، معامله های تجاری و داد و ستد با شرکتهای جهان عرب، چهار مرتبه ازدیاد و ارتقا نموده است.

برعلاوه، در طول دهه های گذشته، ترکیه توانسته به حیث یک کشور اسلامی سیکولار با رعایت نمودن نسبی نورمها و معیارهای جهانشمول دموکراسی و تا اندازه یی شفاف بودن پروسه دموکراتیک انتخابات و قانونی بودن حکومتها، نمونه مثال خوبی برای کشورهای شرقمیان باشد، پدیده یی که در جهان عرب تا کنون سابقه نداشته و تجربه نشده است. با توجه به روزافزونی و شدت بحران سیاسی- اجتماعی شرقمیان، باید اظهار داشت، که تشنجهای حاضر، رونق روابط مالی و اقتصادی ترکیه با شرکای عربی اش را به رکود مواجه کرده و واژه سود جایش را به واقعیت ضرر در ادبیات بازار و تجارت هردو جانب، خالی نموده است. تأثیر مستقیم این بحران را پیش از همه در زیر فشار بودن ارزش پول ترکیه (لیره) میشود مشاهده کرد.

از جانبی، با بیشتر شدن ناآرامیها در شرقمیان، شماری از منتقدان سیاست خارجی دولت ترکیه را با پلانهایش که در اساس آن تحکیم مناسبتهای اقتصادی هرچه بیشتر با کشورهای منطقه، قرار دارد و در طی سالهای سپری شده موفقیتهایی را نیز نصیب گردیده، ضد و نقیض تلقی نموده، آن را مشکلزا خوانده اند؛ آن ها ادعا مینمایند، که دولت ترکیه، روابط گرم و تنگاتنگی با رژیمهای اتوکراتیک (تک سالارانه) منطقه، مانند، مصر، تونس، سودان، ایران، سوریه و . . . داشته، غیردموکراتیک بودن حاکمیت و عناصر مهم دیگری در پروسه شناخت و تفکیک این رژیمها را که میتواند موقف سیاسی تاریخی ترکیه را در عرصه جهان و منطقه آسیب پذیر سازد، به فراموشی سپرده و به معامله گرفته اند.

به طور مثال، میشود از دیکتاتوری حاکم در سوریه، که یکی از غیردموکراتیک ترین حکومتها در منطقه میباشد و روابط نزدیک تجاری با ترکیه دارد، نام بُرد؛ دولت سوریه، فعالان مخالفان سیاسی خود را به شدت سرکوب و زندانی مینماید. در هفتهء گذشته، فعالان سیاسی مخالف دیکتاتوری حاکم در سوریه درخواست راهپیمایی و مظاهره را نمودند، که از طرف مراجع حکومتی آن کشور رد گردید.

از نگاه منتقدان، غیرممکن خواهد بود، که همانند تونس و مصر توده های ستمکش سوریه نیز بتوانند، دست به قیام زنند؛ اگر این امر ممکن گردد، شاید آقای اردوغان و هوادارانش از آن استقبال ننمایند.

www.ayenda.org